

Peter Kroh: Pšawa mjeńšynow deje se zapisaš do zakładneje kazni

To dej byś předna kšocēn na droze k nowemu statnemu dogronoju (Staatsvetrag) / Serbski sejm jo pšewjadł w aprylu konferencu

Serbski sejm a Grundtvigowa založba za politiske kubljanje (Grundtvig-Stiftung) stej zachopjenk apryla organizowalej we Zlēm Komorowje konferencu na temu „Zakładna kazni a mjeńšynowe pšawa – trjebna diskusija w Nimskej?“ (Grundgesetz und Minderheitenrechte – eine notwendige Diskussion in der Bundesrepublik Deutschland?). Wóna jo měła wótglědanie, impulse k tomu daš, kak nowe wujadnanje mjaz serbskim ludom a nimskim statom (statne dogrono) mógało se realizowas.

Sejm jo sebye přédk wezel, pšawa Serbow na nowy fundament stajiš. We wažnych wěcach, ako serbski lud nastupaju, deje Serby móc sami swoje pótřebnosći organizowas, pšedewšym šulstwo a kulturu. Wažna kšocēn na tej droze wobstoj we tom, mjeńšynowe pšawa do zakładneje kazni (Grundgesetz) Nimskeje zapisaš – jo měnił Peter Kroh z Neubrandenburga. Wón jo se dowolał na mysl i ideje swójojo starogo nana, wuznamneho serbskego politikarja a casnikarja we casu Weimarskeje republiky Jana Skale.

Kroh jo rozkladował brachy wustawowego pšawa a ražil, co dej se pšeměniš. To přédne: Pšawa mjeńšynow deje se zapisaš do zakładneje kazni (Grundgesetz). Až we zjadnosćonej Nimskej žeden taki paragraf we zakładnej kazni njejo, jo za suženim Kroha nowosć we 150lětněj historiji wustawowego pšawa w Nimskej. Pjerwejšnje wustawy su pšecej wopšimjeli pasaže, ako su wobchadanie z mjeńšynami někak regulěrowali.

Kroh jo powědał pšesiwu argumentoju, až pšawa Serbow su južo we sakskej a bramborskej wustawje wustawjone a dla toho njejo trjeba zakładnu kazni pšeměniš. Kroh měni, až to njejo dosć, dokulaž krajne wustawowe paragrafy njejsu eksaktnje z pjenjezmi we krajnem eta-

še wobwěšćone a teke žedne sankcije njegroze, gaž kraj je pšestupijo. Na to jo južo Jan Skala pšed wěcej ako 70 lětami pokazal: „Mjeńšynowe pšawa w Nimskej rajchu njamóžo twariš, gaž nic rajchske (Reichs-), ale krajne kazni za to pšaše“. Nimski rajch jo dawno zajšel, ale za suženim Kroha jo to wuznaše Skale hyšći žinsa aktualne.

Kroh jo krađu zespominał to wopytanje we 90tych lětach, pšawa mjeńšynow do zakładneje kazni zapisaš. Na tom jo tencas želała zgramadna komisija zwězkowego parlamenta a zwězkoweje rady (Bundesrat), SPD, FDP a Zelene su pžedali, aby take pšeměnenje k lěpšemu mjeńšynow se stalo. Wažny argument SPD jo był: Nimska pžedna energiski wót susednych statow, aby tam bydlěcym Nimcam mjeńšynowe pšawa na wusokem niwojje dali. Dla toho njamóžo Nimska sebye dowoliš, až mjeńšyn njejsu we jeje samskej wustawje nic razka z jadnym slowkom wobspomnjete. A teke tencasny bramborski ministar za justicu Hans-Otto Bräutigam jo měnił: „Zakładnu kazni rozšyriš jo trjeba, dokulaž narodne mjeńšyny a jich kulturna identita su wobgrozone pšez asimilacisku móc statu, ako se pšecej hyšći ako nacionalny rozmějo, a pšez móc joga kultury, kotaraž we wšyknych wobcerjenjach žywnjenja dominěrujo“. Bóžko, we komisiji njejsu za to tu trjebnu wětsynu wót dweju tšesjeju želowu (2/3-Mehrheit) dostali. Pšesiwu jo wustupila frakcija CDU/CSU, ak jo se pšostarcyla na saže: „Stat cesći a glěda na identitu etniskich, kulturnych a rěcnych mjeńšynow“. Wóni su se wubóžali, až pšez to dostanu pšidrogowarje z cuzych krajow wěcej pšawow.

Kroh jo se mócne wugronił za nowe wujadnanje (dogrono) mjaz serbskimi zastupnikami a nimskim statom. We njom dej byš na

přednem měsće to grono wót zarownanja kšiwdy a njepšawdy, ak jo se Serbam we 1000lětněj historiji dostała, a wót moraliskeje slušnosći Nimskeje we žinsajšem casu.

Za suženim Kroha dawa Nimska wjele wěcej pšepěry nimskim mjeńšynam we drugih krajach nježli domacnym mjeńšynam w Nimskej. Stajuju pšizo pšecje šěžko, Serbam wobstawne a dynamizěrowane financěrowanje garantěrowas. Za wuwucenje wucabnikow, wótkublařkow a žiwownicow feluju zadašim pjenjeze. Teke galantija wobstawa za serbske šule njejo dana. Brach jo, až minimalne licy wuknikow we klasy, ako pšaše w nimskich šulach, njegóže se za mjeńšyny, a to se njemaka z cłowjeskimi pšawami a z „ramowym dojadnanim k wobzwarowanju narodnych mjeńšynow“.

Kroh wizi we tom jadno pšawidlo. Což politika co, za to su pšecej namakali a maju dosć pjenjez. A což politiski njejo pžedane, za to namakajo se jano malko pjenjez, abo zewšym žedne. To deje serbske zastupniki zas a zas z glosom groniš.

Kroh jo se wugronił za pšeměnenje stašnistwowego pšawa (Staatsbürgerschaftsrecht). Wón ma za joga zdašim ten brach, až zrownajno stašnistwo z narodnosću (Nationalität). To jo južo we zakładnej kazni wustawjone: *Deutscher im Sinne des Grundgesetzes ist (...), wer die deutsche Staatsbürgerschaft besitzt*. Ta definicija njegłěda na to, až Serby derje su stašany Nimskej, ale nic Nimce – pó rěcy, historiji a kulturje a tradiciji ga su wóni Slowjany. To se wizi we wupokazu a pasu: we rubrice *Staatsbürgerschaft/Nationalität* stoj tam „deutsch“, rownož njedajo žeden stat, ako by měł to mě „Deutsch“. To zaměnenje narodnosći a stašnistwa měri se pšesiwu kulturnej identite mjeńšynow a ma w Nimskej dlujku tradiciju. Kroh pžedna, aby zakładnu kazni tak pšeměnił,

aby tej dvě wěcy se krađu rozeznalej.

Kroh jo wobspomněł Serbski sejm, a joga dwa dokumenta: „Manifest“ a „Narok zastupnistwa“ (Vertretungsanspruch). Wón jo pšodšmarnuł, až Serbskemu sejmju njejo wót šlo, pjenjeze lěpěj rozdžěliš ako Založba za serbski lud to cyni. Z mjena serbskeje založby wón wuznašo, až založba gótuju politiku „za Serby“, wóni su jano objekt jeje žěla. Založba se koncepcionelne a strukturelnje skerjeje k tomu gózi, kontrolěrowas a nawjedowas. Serbski sejm pak bužo za joga zdašim politiku Serbow gótowas, Serby budu sami subjekt politiskego cynjenja. To jo pšesiwosć „kaz žen a noc“.

Kroh jo naslědku gronił, až w Nimskej jo nastal cas za to, aby žywnjenje Serbow tak organizěrowali, aby wóni sami rozsuzili, co su jich interese. To pomožo jich kulturnu a socialnu situaciju pólěpšyš a wšykne formy diskriminěrowanja wótpóraš. Wón jo formulěrował pžedanje: Wóno jo na casu, až nimske kněžarstwo a nimski parlament Serbski sejm ako legitimne zastupnistwo serbskego luda pšipóznajotej a joga wótpóslane ako partnerje akeceptěrowatej. Na tu wizu by pšecěšili politisku wólu a pšawo serbskego luda na samsepóstanje (Selbstbestimmung).

G. W.

KROTKO

Wylem-Kell: Regionalna partaja jo trjebna

Hanzo Wylem-Kell, wótpóslany Serbskego sejma a pšedšedaj Lužyskeje aliancy jo žarzał grono wót politiskego potenciala, kotaryž štycy we jadnej regionalnej lužyskej partaji. A to Lužyska alianca co bys: partaja, kotaraž na jaden part zastupujo interese Serbow, na drugi part wótekyšwa wuzytk mjeńšynoweje politiki za wšykne Lužycanarje. Wóni stoji we kontakće ze zastupnikami drugih regionow a ludow Europy a su clonk Europejskeje licheje aliancy (EFA), politiskeje kšywoweje organizacije a europskeje partaje małych ludow, 2015 su organizěrowali lětnu gromadu EFA w Budyšnje, zož su we rozgromje z amtami protestěrowali a peticiju na EU-parlament pisali pšesiwu nowym wuglowym jamam a skóncowanju sedlenskego rumu.

Nazgónjenja a wuměna (Austausch) z drugimi mjeńšynami su wobražili Lužyskej aliancy ideje a wutrajnosć pšizaloženju přédneho serbskego parlamenta. Serbskego sejma – jo Wylem-Kell gronił.

Energijowa politika dej se demokratizěrowas

Ulrich Jochimsen, pšedšedaj Grundtvigoweje založby, jo žarzał referat na temu „Zakładna kazni a Lužycy“. Wón jo pžedal, až wobchadanie z energiju dej se do zakładneje kazni zapisaš. Demokratizěrowanje energije dej zebraš koncertam njepójmjetu móc na pólu energijoweje politiki. Wón jo pšeděrował za pšawo na „dobře žywnjenje“. To jo statna doktrina, zapisaš do wustawy Ecuadora, ak plaši za wobchadanie z tamnymi indigenymi ludami. Góspodarskim profitam su tam druge gódnosći napšesiwu stajone, na kotaraž teke dej se glědaš. Jomu spódoaba se ideja šwicarskeje wustawy, teje jadnjeje na swěše, zož teke zwěrjeta a rostliny maju swoju dostojnosć. A wón jo wobspomněł šwedjske gibanje Rights-of-Nature, ako wó to wójuju, aby teke rěki, góry, jazora a góla oficijelne swoje pšawa dostali. Za kóncowanje wobsweća a natury dej rowno tak štrofa grozys ako za druge njestatki – jo gronar měnił.

Info

To su jano někotare tych gronow a referatow, ak su se tam žaržali. Originalny tekst referatow namakajoš w interneše na boce *100STROM Stuttgarter Wasserforum* www.100-strom.de, link: *Kohle – Braunkohle*.